

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради ДФ 41.884.065
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувачка ступеня доктора філософії	Гунченко Дар'я Ігорівна
	(власне ім'я, прізвище здобувача (ки))
1995 року народження, громадянка	України
	(назва держави, громадянином якої є здобувач (ка))
освіта вища: закінчила у 2018 році	Національний юридичний
	(найменування закладу вищої освіти)
за спеціальністю (спеціальностями)	університет імені Ярослава Мудрого
	«Право»
	(за дипломом)
працює адвокатом	ФОП Гунченко Д.І., м. Харків
	(посада)
	(місце основної роботи, підпорядкування, місто)
виконала акредитовану освітньо-наукову програму	Право

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом	Одеського державного
	(повне найменування закладу)
університету внутрішніх справ від «11» червня 2024 року № 267, у складі:	
	вищої освіти (наукової установи), підпорядкування (у родовому відмінку), місто)

Голови разової спеціалізованої вченої ради -	Максим Корнієнко доктор юридичних наук, професор, професор кафедри адміністративної діяльності поліції Одеського державного університету внутрішніх справ
Рецензентів -	Ганна Мудрецька кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ
	Дмитро Лісніченко кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри кримінального процесу та криміналістики Одеського державного університету внутрішніх справ
Офіційних опонентів -	Іван Тітко доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального права та кримінально-правових дисциплін Полтавського юридичного інституту Національного юридичного університету ім. Я. Мудрого
	Олександр Торбас доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри кримінального процесу Національного університету «Одеська юридична академія»
	(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

на засіданні «22» липня 2024 року прийняла рішення про присудження ступеня
доктора філософії з галузі знань

08 Право

(галузь знань)

Гунченко Дар'ї Ігорівні

(власне ім'я, прізвище здобувача (ки) у давальному відмінку)

на підставі публічного захисту дисертації «Обрання, зміна та скасування
заходів забезпечення кримінального провадження на стадії досудового
розслідування за ініціативою сторони захисту»

(назва дисертації)

за спеціальністю (спеціальностями)

081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) відповідно до Переліку
галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка
здобувачів вищої освіти)

Дисертацію виконано в Одеському державному університеті внутрішніх справ

(найменування закладу вищої освіти (наукової установи), підпорядкування, місто)

Науковий керівник Ганна Тетерятник доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри кримінального процесу та
криміналістики Одеського державного університету
внутрішніх справ

(власне ім'я, прізвище, науковий ступінь, вчене звання, посада, місце роботи)

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису, що містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 08 Право.

Здобувачка має 6 наукових публікацій за темою дисертації, які містять обґрунтування отриманих наукових результатів відповідно до мети статті (поставленого завдання) та висновків. з них: 2 статті у наукових виданнях, включених на дату опублікування до переліку наукових фахових видань України, 1 стаття в науковому періодичному виданні іншої держави, що включене до науково-метричної бази Scopus, 3 тези доповідей на науково-практичних конференціях.

1. Teteriatnyk H., Piaskovskyi V., Myrovska A., Sakovskyi A., Gunchenko D.. International standards for criminal proceedings in emergency legal regimes. Cuestiones Políticas. 2021. №72 (vol 39). p.509 – 530.

2. Гунченко Д. І. Тимчасовий доступ до речей та документів як процесуальна форма ініціативності сторони захисту у кримінальному провадженні. Правові новели. 2023. №21. С. 191 – 196.

3. Гунченко Д.І. Щодо питання ініціативності сторони захисту під час обрання, зміни, скасування заходів забезпечення кримінального провадження. Юридичний науковий електронний журнал. 2023. №12. С 526 – 528.

У дискусії взяли участь та висловили зауваження:

Іван Тітко доктор юридичних наук, професор.

Позитивно оцінюючи в цілому представлене дослідження, все ж варто відзначити, що воно містить окремі положення та висновки, які мають дискусійний характер чи вимагають додаткового обґрунтування під час захисту.

1. На сторінках 23, 195 авторкою вказується, що «до особливостей застосування, зміни та скасування ЗЗКП в умовах воєнного стану, які впливають на реалізацію ініціативності сторони захисту відносяться наступні: ... 2) обмеження ініціативності сторони захисту при обранні в окремих категоріях кримінальних проваджень тримання під вартою як безальтернативного запобіжного заходу». Цілком розуміючи логіку дисертантки, все ж варто згадати той факт, що положення ч. 6 і ч. 8 ст. 176 КПК в чинній редакції є, так би мовити, «другим пришестям» законодавчо встановленого правила про застосування безальтернативного тримання під вартою щодо окремих категорій кримінальних правопорушень. Свого часу таке правило вже було закріплено в ч. 5 ст. 176 КПК і діяло до 25 червня 2019 року, коли КСУ визнав його неконституційним. Проте вже у 2022 році по суті аналогічні положення були внесені до ст. 176 КПК. При цьому історія застосування ч. 5 ст. 176 КПК (до визнання її неконституційною) зобов'язує згадати непересічний випадок, коли саме завдяки активності сторони захисту суд прийняв рішення всупереч чинній на той момент ч. 5 ст. 176 КПК, обґрунтувавши його практикою ЄСПЛ (див.: Ухвала Ленінського районного суду м. Харкова від 20 вересня 2017 р., справа № 646/12397/14-к. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/69076525>). Зважаючи на вказане, цікаво буде почути позицію дисертантки щодо доцільності стороні захисту посилатися на міжнародні акти, практику ЄСПЛ, рішення КСУ від 25 червня 2019 р. та вимагати застосування інших запобіжних заходів у тих випадках, коли КПК дає можливість застосувати виключно тримання під вартою?

2. На с. 48 за результатами аналізу словникових значень терміну «ініціативність», авторка робить узагальнюючий висновок про те, що «об'єднуючим компонентом з-поміж всіх вищенаведених трактувань аналізованого поняття є певна активність особи». При цьому на с. 51 дисертантка виокремлює «пасивну форму ініціативності», яка полягає у тому, що сторона захисту «умисно не використовує надане процесуальним законом право», тобто по суті бездіє. Відтак, виникає питання, чи не входять дані твердження у взаємну конфронтацію і чи не є вираз «пасивна ініціативність» таким собі оксюмороном – поєднанням несполученого?

3. На с. 124-125 авторка зазначає, що «коли арешт майна вже застосований, у сторони захисту є два шляхи для його скасування: подання слідчому судді клопотання про скасування арешту повністю або частково в порядку ст. 174 КПК України або оскаржити накладений арешт майна в суд апеляційної інстанції в порядку ст. 309 КПК України з урахуванням встановленим законодавством процесуальних строків. Ці два способи поновлення обмеженого права власності особи не є взаємопов'язаними, тобто застосуванню ст. 309 КПК України не повинно передувати застосування ст. 174 КПК України, тому яким спосіб захисту цього права процесуальне законодавство відносить на розсуд сторони». У цьому контексті цікаво буде почути позицію дисертантки щодо можливості паралельного (одночасного)

використання стороною захисту обох названих варіантів оскарження арешту майна. І якщо така можливість існує, то як мають розвиватися події у випадку, коли за результатами такого оскарження рішення апеляційного суду і рішення слідчого судді в порядку ст. 174 КПК будуть принципово різними?

4. На с. 136 авторка пропонує викласти ч.2 ст. 184 КПК у наступній редакції: «Копія клопотання та матеріалів, якими обґрунтовується необхідність застосування запобіжного заходу, надається підозрюваному, обвинуваченому, не пізніше ніж за три години, а захиснику не пізніше ніж за одну годину до початку розгляду клопотання. За бажанням захисника строк ознайомлення його з клопотанням може бути зменшено або може не застосовуватися взагалі». При цьому, як зазначає дисертантка, «строк ознайомлення з таким клопотанням захисника має бути меншим ніж у підозрюваного, з огляду на його професійність». Водночас, на погляд офіційного опонента, саме на захисника (якому дисертантка пропонує надати лише 1 годину часу), а не на підзахисного (який отримує 3 години) покладається значно більша частина роботи: проаналізувати клопотання і матеріали, сформулювати стратегію захисту, підготувати контраргументи, зібрати докази, проконсультувати клієнта, узгодити із ним позицію тощо. Відтак, на погляд офіційного опонента, такий часовий дисбаланс між можливостями клієнта і захисника є невиправданим і однієї години захиснику буде недостатньо для належної підготовки.

5. На с. 141 авторка зазначає, що «процесуальні форми ініціативності сторони захисту у контексті застосування запобіжних заходів як складового елементу загальної системи ЗЗКП мають три основні напрями: спростування обґрунтованості підозри особи у вчиненні нею злочину; спростування наявності ризиків, які наведені у відповідному клопотанні стороною обвинувачення; та доведення доцільності забезпечення кримінального провадження шляхом застосування найбільш м'якого у розумінні кодексу запобіжного заходу». Дійсно, саме по цій тріаді в більшості випадків рухаються захисники, контраргументуючи позицію прокурора. Водночас, на практиці доволі часто виникають ситуації, коли в провадженні щодо тяжкого або особливо тяжкого злочину прокурор просить застосувати тримання під вартою. В 14 свою чергу захисник, розуміючи, що прохання не застосовувати запобіжний захід взагалі в такій ситуації виглядатиме нереалістичним, просить слідчого суддю, суд застосувати запобіжний захід, але більш м'який. Однак, таке прохання входить в дисонанс із аргументами захисника щодо того, що підозра не є обґрунтованою, а ризиків немає (адже в такому разі захисник мав би просити слідчого суддю, суд взагалі не застосовувати запобіжний захід). В цьому ключі цікаво було б почути позицію дисертантки щодо таких питань: (а) як в описаній вище ситуації має діяти захисник, щоб уникнути алогічності власної позиції?; (б) чи не суперечить правилам адвокатської етики прохання захисника застосувати до підзахисного хоч і більш м'який, але все ж запобіжний захід?

Проте наведені зауваження мають дискусійний характер, можуть слугувати підґрунтям для наукової полеміки під час публічного захисту дисертації та не знижують наукову цінність дослідження.

Олександр Торбас доктор юридичних наук, професор.

Виключно позитивно оцінюючи дисертаційне дослідження Д.І. Гунченко необхідно звернути увагу на окремі положення роботи, які є дискусійними та потребують окремих пояснень авторки під час захисту:

1. Дисертантка зазначає, що ініціативність може проявлятися в трьох різних формах, в тому числі у пасивній формі («тактичні рішення сторони захисту, при яких суб'єкт умисно не використовує надане процесуальним законом право», с. 23). При цьому на с. 57 дисертаційного дослідження зазначено, що процесуальна форма ініціативності – це «нормативно закріплені процедури використання прав та вимоги до складання відповідних процесуальних документів». З такого визначення можна зробити висновок, що форми ініціативності передбачають використання конкретних прав. В той же час пасивна форма фактично передбачає їх ігнорування, що не зовсім узгоджується навіть із загальноприйнятим визначенням терміну «ініціативність». У зв'язку з цим виникають сумніви щодо доцільності виділення пасивної форми як форми ініціативності.

2. Продовжуючи аналіз саме пасивної форми ініціативності, необхідно звернути увагу на с. 52 дисертаційного дослідження, де дисертантка зазначила, що «також ця форма має місце під час допиту свідка, коли захисник підготував низку питань, проте в залежності від відповідей особи, приймає рішення про подальший допит, незважаючи на вчинені заздалегідь активні дії щодо підготовки до такого допиту». В даному аспекті виникає наступне питання: як має діяти захисник, якщо в ході проведення процесуальної дії під час досудового розслідування за участі його підзахисного особа, яка проводить відповідну процесуальну дію, допустила процесуальне порушення? Чи має захисник одразу повідомити про це з метою захисту прав підозрюваного, чи має скористатися «пасивною формою ініціативності», дочекатися судового розгляду та повідомити про це вже суду з метою, наприклад, визнання доказів недопустимими? І як відповідна поведінка захисника відповідає обов'язку здійснювати ефективних захист протягом всього кримінального провадження?

3. Дещо спірною є позиція дисертанти, висловлена на с. 62, щодо того, що сторона захисту має проявляти ініціативу в тому, щоб відмовити у заслуховуванні думки потерпілого щодо обрання, зміни чи скасування запобіжних заходів. Дійсно, можливість обрання до особи запобіжного заходу в першу чергу залежить від наявності обґрунтованої підозри та ризиків. В той же час саме потерпілий може надати важливу інформацію щодо того, що ризики дійсно є і вони є реальними, особливо якщо мова йде про те, що підозрюваний може незаконно впливати на самого потерпілого. Очевидно, що позиція потерпілого має бути аргументованою, проте категорична відмова у заслуховуванні його позиції слідчим суддею виглядає дещо передчасною.

4. Авторка в дисертаційному дослідженні досить слушно зазначає на необхідності нормативного визначення статусу майна, яке вилучається під час обшуку з метою уніфікації правозастосовчої практики. Поряд з цим позиція про те, що «вилучені речі та документи, які входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукання в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до

предметів, які вилучені законом з обігу, вважаються майном, до яких застосовано запобіжний захід кримінального провадження у вигляді арешту майна» (с. 116) виглядає дещо передчасною. Метою обшуку в першу чергу є виявлення речей і документів, які мають значення для кримінального провадження, а під час обшуку обмежується саме право особи на недоторканість житла чи іншого володіння. Арешт майна, в свою чергу, обмежує право власності, що виходить за межі завдань обшуку. У зв'язку з цим вбачається доцільним передбачити, що на все майно, яке вилучене під час обшуку, необхідно накладати арешт.

Водночас, наведені зауваження є дискусійними та не впливають на загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження.

Ганна Мудрецька кандидат юридичних наук, доцент.

Позитивна оцінка дисертаційного дослідження Гунченко Д.І. у цілому та її окремих положень зокрема не виключає можливості та необхідності висловити певні застереження і зауваження щодо позицій, які потребують критичної оцінки, є спірними або потребують додаткової аргументації та дають можливість вступити у дискусію з автором:

1. Аналізуючи природу накладення грошового стягнення під час досудового розслідування здобувачка цілком обґрунтовано відзначає, що ст. 145 КПК України, не містить вказівку про необхідність ознайомлення сторони захисту або іншої особи, щодо якої воно ініційоване, зі змістом такого клопотання та пропонує доповнити абз. 2 ч. 1 ст. 145 КПК України наступного змісту: «До клопотання додаються копії матеріалів, якими слідчий, прокурор обґрунтовує свої доводи, а також докази доведення до відома такої особи можливості ознайомитись із його змістом...» Проте доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані у передбаченому КПК України порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню. Навряд чи доведення до відома особи можливості ознайомитись зі змістом клопотання можна визнати доказами, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню.

2. Потребує уточнення позиція авторки щодо необхідності фіксування процесуальної дії під час кримінального провадження у такому документі як акт та доповнення п.4 ч.1 ст. 103 КПК України: у акті. У такому випадку, вважаємо необхідно дати роз'яснення складання такого процесуального документу, за аналогією статті 104. «Протокол», статті 108. «Журнал судового засідання», а саме: випадки складання такого акту, під час якої процесуальної дії, хто уповноважений його складати, яка інформація в ньому міститься тощо.

3. На стор. 116 дисертантка з метою врегулювання спірних правовідносини під час проведення обшуку та визначення обсягу речей, які можуть бути відшукані та вилучені, пропонує вирішення даної ситуації шляхом викладення останнього речення ч. 7 ст. 236 КПК України у наступній редакції: «...Вилучені речі та документи, які входять до переліку, щодо якого прямо надано дозвіл на відшукування в ухвалі про дозвіл на проведення обшуку, та не відносяться до предметів, які

вилучені законом з обігу, вважаються майном, до яких застосовано запобіжний захід кримінального провадження у вигляді арешту майна». Проте арештом майна, відповідно до ч.1 ст. 170 КПК України є тимчасове позбавлення за ухвалою слідчого судді або суду права на відчуження, розпорядження та/або користування майном, щодо якого існує сукупність підстав чи розумних підозр вважати, що воно є доказом кримінального правопорушення. У такому разі не зовсім зрозуміла позиція авторки на якій саме підставі вилучені речі та документи, вважаються арештованим майном. Висловлені зауваження стосуються переважно спірних, дискусійних проблем. Вони не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Дмитро Лісніченко кандидат юридичних наук, доцент.

З глибокою повагою до кропіткої та високоякісної роботи дисертанта, а також визнаючи високий рівень дослідження, його актуальність та інноваційність підходів до вивчення обраної проблематики, вважаю за необхідне звернути увагу на певні аспекти, які потребують додаткового роз'яснення, а також на положення та висновки, що мають дискусійний характер або потребують глибшого обґрунтування під час публічного захисту.

1. В підрозділі 1.2 авторка зазначає що «...розуміючи специфіку провадження щодо обрання, зміни, скасування ЗЗКП, ми можемо говорити про огляд як процесуальну форму ініціативності захисника на даному етапі кримінального провадження лише у вигляді огляду речей та документів.». Таким чином складається враження про можливість проведення захисником огляду, як процесуальної дії, тотожної слідчим (розшуковим) діям, що не передбачено діючим законодавством. Зважаючи на це, під час публічного захисту необхідне уточнення позиції авторки щодо огляду як форми ініціативності захисника.

2. В підрозділі 2.1, авторка зазначає, що рішення щодо застосування кожного заходу забезпечення кримінального провадження, які не є запобіжними заходами, приймається слідчим суддею за наслідками судово-контрольного провадження за клопотанням прокурора або клопотанням слідчого, погодженого з прокурором. В той же час аналізуючи кожен із зазначених заходів окремо, сама зазначає що такі заходи, як «виклик слідчим, прокурором, судовий виклик» та «тимчасове вилучення майна» не передбачають отримання дозволу слідчого судді. Зазначене потребує уточнення під час публічного захисту.

3. Розділ 3 непропорційний 1 та 2 розділам. Це стосується і наповнення, мається на увазі об'єм зазначеного матеріала, і структури, мається на увазі відсутність підрозділів у даному розділі. Такий підхід авторки дещо порушує архітектоніку роботи. Разом з тим, наведені зауваження та пропозиції у жодному разі не впливають на загальне позитивне враження від роботи, здебільшого носять дискусійний характер і мають бути предметом для публічної дискусії та обговорення під час захисту.

Максим Корнієнко доктор юридичних наук, професор – без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,
«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада ДФ 41.884.065 присуджує

Гунченко Дар'ї

(власне ім'я, прізвище, здобувача (ки) у давальному відмінку)

ступінь/ступеня доктора філософії з галузі знань 08 Право

(галузь знань)

за спеціальністю (спеціальностями) 081 Право

(код і найменування спеціальності (спеціальностей) .

відповідно до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти)

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Максим КОРНІЄНКО

(власне ім'я та прізвище)